

OBRANA A OCHRANA MÍST VELENÍ

Místa velení (MV), jako střediska velení vojskům obsazená vysoce kvalifikovanými a obtížně nahraditelnými odborníky a vybavená složitou technikou, patří mezi prvotřídní objekty nepřátelského průzkumu a úderů všech druhů prostředků ničení a rušení. Zkušenosti z Velké vlastenecké války i lokálních válek svědčí o nebezpečí, vyřazení MV v důsledku jejich nedostatečné obrany a ochrany. **Obrana** vytváří podmínky k bezpečné práci míst velení při napadení pozemním nebo vzdušným nepřítelem. **Ochrana** snižuje (vylučuje) možnosti jejich zjišťování nepřátelským průzkumem a zmenšuje i efektivnost přímého působení, ničení a rušení. Při poklesu účinnosti obrany a ochrany pod určitou mez hrozí trvalé nebezpečí jeho vyřazení z činnosti.

Soudobý boj má stále vyšší nároky na velení vojskům. Podle Bojového řádu pozemního vojska ČSLA Všeob-R-1, čl. 65 se pro velení vojskům zřizuje u divize velitelské stanoviště (VS), předemstavené velitelské stanoviště (PVS) a týlové velitelské stanoviště (TVS), u pluku se zřizuje velitelské stanoviště (VS) a týlové velitelské stanoviště (TVS). Součástí VS divize je vzdušné místo velení (VzMV) a součástí VS pluku je pozorovatelna (P). Každé místo velení se dále člení zpravidla na skupinu velení, místa velení náčelníků druhů vojsk, spojovací uzel a skupinu zabezpečení. S vydáním bojových řádů došlo ke změnám v hloubkách rozmístění jednotlivých MV od předního okraje. Jestliže se obecně v předcházejícím období **VS za útoku** nacházela mezi prvním a druhým sledem bojové sestavy daného stupně, nyní se **VS divize a pluku přiblížila k jednotkám prvního sledu a jsou rozmístována zpravidla mezi prvním a druhým sledem bojové sestavy podřízeného stupně**.

PVS divize je rozmístována na úrovni VS pluku a i u hloubky rozvíjení TVS

za útoku došlo k určitým změnám. Také v obraně jsme zaznamenali dílčí úpravy ve vzdálenostech rozvíjení míst velení.

Všechny změny, zejména **výrazné přiblížení VS k linii fronty útvarů (jednotek) za útoku**, vyžadují k vytvoření vhodných podmínek pro práci na MV divize a pluku přijmout řadu kvalitativně nových opatření jejich obrany a ochrany, která jsou vyvíjena vzrůstajícími možnostmi pravděpodobného nepřítele působit proti těmto objektům.

Zjišťování, narušování a ničení MV a tím i celého systému velení je podle bojových řádů i podle nejnovějších názorů vojenských představitelů armád NATO jedním z rozhodujících úkolů, jehož splnění zabezpečí úspěšné vedení bojové činnosti.

Úsilí a odpovědnost jednotlivých stupňů velení jsou u pravděpodobného nepřítele přibližně rozděleny takto: brigáda bude organickými silami a prostředky zjišťovat, umlčovat a ničit MV vševojskového útvaru; divize bude tyto úkoly plnit se zaměřením na cíle vševojskových svazků. Často bude docházet k tomu, že na jednotlivá MV, zejména VS, budou působit síly a prostředky nadřazených velitelských stupňů nepřítele. Na zjišťování MV divize a pluku se budou podílet komplexně i diferencovaně bojové jednotky a hlavní prostředky pozemního, vzdušného i kosmického průzkumu. Vzhledem k důležitosti těchto objektů bude k jejich zjišťování vyčleněn dostatek průzkumných orgánů a prostředků, takže pravděpodobnost zjištění VS divizi prvního sledu a pluků je značná (téměř rovna jedné, tj. jistotě). Také u ostatních MV divize a pluků prvního a druhého sledu je pravděpodobnost jejich zjištění velká.

K ničení uvedených cílů mohou být využívány (za použití ZHN) především tak-

tické prostředky jaderného a neutronového napadení. Za použití pouze konvenčních zbraní to budou pravděpodobně prostředky vojenského a taktického letectva, síly a prostředky pozemního vojska, zejména dělostřelectva, vzdušné výsadky, průzkumné a speciální jednotky. Zavedení nových průzkumných a palebných systémů do výzbroje našeho pravděpodobného nepřítele znamená pro MV divize a pluku kvalitativně nově nebezpečí už v podmínkách boje za použití pouze konvenčních zbraní. Při jejich ničení bude často docházet ke kombinovanému působení sil a prostředků, např. pozemních jednotek a dělostřelectva.

Vzájemný vztah mezi zjišťováním a ničením MV divize a pluku můžeme vyhodnotit (podle amerických a západoněmeckých názorů), že „vše co může být zjištěno, může být i zničeno“. Z toho vyplývá, že v současné době je u armád NATO větší problém cíl (tedy i MV) zjistit, než jej zničit.

V soudobém boji při řešení otázek obrany a ochrany MV vystupují do popředí rovněž otázky vedení radioelektronického boje (REB). Kromě vedení rádiového a radiotechnického průzkumu může pravděpodobný nepřítel v rámci REB rušit naše rádiové a radiotechnické prostředky a uskutečňovat rádiové klamání.

Na všechny příslušníky MV bude navíc nepřítel trvale psychologicky působit.

Všechny nepřátelské vlivy a jejich působení je nutné co nejvíce eliminovat s cílem zabezpečení normální funkce celého systému velení.

Značné možnosti nepřátelského působení vytvářejí pro obranu a ochranu MV složité a náročné úkoly, jejichž plnění vyžaduje realizaci celé řady nejrůznějších opatření. V první řadě půjde o předejití nepříteli ve zjišťování a následném vyřazení sil a prostředků jeho průzkumu, ničení a rušení. Vlastní obranu a ochranu MV realizujeme těmito základními opatřeními: utajením a maskováním, skrytím i rychlým manévrováním, střežením, obranou proti napadení pozemním a vzdušným nepřítelem, ochranou před působením pozemního a vzdušného nepřítele a OPZHN, zvláště ženijním budováním, rozmístěním a ukrytím sil i prostředků i radioelektronickou ochranou. Tato opatření zahrnují celou řadu dalších činností, které se prolínají, podmiňují a navzájem na sebe dialekticky působí.

Napadení MV ovlivňují především možnosti jeho zjištění nepřátelským průzku-

mem všeho druhu, a proto je jejich utajení i skrytost prvotním předpokladem k vytvoření podmínek pro úspěšnou obranu a ochranu.

U současných MV se nám přes veškerou snahu o utajení zřejmě nepodaří zcela vyvarovat demaskujících příznaků, jako je soustředování speciální techniky (odlišné od techniky bojových jednotek), stavění přístřešků a stanů, provoz vozidel na příjezdových komunikacích včetně stop po vozidlech, používání vrtulníků, intenzivní rádiový provoz, pohyb osob uvnitř prostoru rozmístění a jeho střežení, silná protivzdušná obrana, ženijní budování, světla, oheň, kouř, hluk provozu elektrocentrál, spojení uvnitř MV aj. Uvedené demaskující příznaky sice nelze plně odstranit a činnost utajit, ale je možné uskutečnit řadu opatření, která omezí možnosti nepříteli zjišťovat MV a sníží jejich odlišnost od ostatních prvků sestavy divize a pluků. Mezi tato opatření patří zejména maskování, skryté rozmístění a rozptýlení, izolace od místního obyvatelstva, vnější a vnitřní střežení, včetně nástražných zářarů k zamezení vstupu nepovolaných osob, omezení pohybu (osob a techniky) uvnitř MV a v jeho bezprostřední blízkosti, stanovení vhodných režimů práce spojujících prostředků atd.

Vzdálenost VS pluku a PVS divize za útoku je od předního okraje stanovena předpisem Všeob-R-1 na 1 až 3 km. Jestliže tuto vzdálenost chceme udržet a vezmeme-li v úvahu průměrné tempo postupu za den 40 až 50 km, pak musíme velet za pohybu nebo z krátkých zastávek (zpravidla v trvání do jedné hodiny). Tato doba nám neumožňuje, abychom je rozvínovali a ženijně budovali. Jen při řešení některých složitých situací a plánování delšího boje bude doba pobytu VS pluku a PVS divize v jednom prostoru delší, ale ani v tomto případě nepřesáhne 4 až 6 hodin. I v těchto podmínkách je otázka ženijního budování diskutabilní. Myslíme, že potřeba možnosti rychlého manévru si vyžaduje rozmístovat MV taktického stupně jak při krátkých zastávkách, tak i při práci na místě bez seskupování vozidel. Techniku je účelné ponechávat v proudech ve vhodném prostoru s využitím ochranných a maskovacích vlastností terénu a terénních objektů. To znamená, že rozmístění a činnost PVS divize a VS pluku volíme tak jako u rotý druhého sledu praporu prvního sledu. Se zřetelem k nutnosti přiblížit počty techniky i vnější vzhled rotě bude účelné skupinu zabezpečení začlenit do jiného prvku sestavy. Budeme-li u VS divize chtít za útoku drr-

žet vzdálenost 4 až 6 km od linie fronty, musíme vnější znaky a charakter jeho činnosti přiblížit praporu druhého sledu s opatřeními obdobnými jako u PVS divize a VS pluku.

Věnujeme-li pozornost při utajování MV za útoku spíše odstranění jejich odlišujících příznaků od bojových jednotek, pak v obraně půjde o skutečné utajení MV. Jde především o maskování skrýváním utajujícím demaskující příznaky, které musíme uskutečňovat nepřetržitě a komplexně a proti všem druhům nepřátelského průzkumu. **Maskování** je nutné vykonávat již od zahájení jejího budování a při práci na místě, je zapotřebí organizovat systematickou kontrolu maskování spojenou s opatřeními k odstranění zjištěných nedostatků. Proti vizuálnímu a fotografickému průzkumu maskujeme MV normovanými i dostupnými výpomocnými prostředky s využitím pokrytosti a členitosti terénu, denní a roční doby a klimatických podmínek. Proti infračerveným prostředkům průzkumu lze výhodně využít rostlinstvo, vlhké maskovací sítě atp. Proti radiolokačnímu průzkumu využíváme nejen koutové odražeče, ale zejména přírodní maskovací vlastnosti terénu a tzv. kombinované masky (absorpční masky spojené s maskami stínícími), které skrývají objekt jak před vizuálním, tak i radiolokačním průzkumem.

K zabezpečení **utajení** jsou rovněž velmi důležitá opatření radioelektronické ochrany (REO). Patří mezi ně utajení počtu, prostoru, kmitočtového rozsahu a provozních charakteristik radioelektronických prostředků (REP). Je nutné včas plánovat a realizovat kmitočtová, prostorová, směrová, časová a početní omezení a změny u techniky i objektů, které vyzařují elektromagnetickou energii. Dále je to vytváření více možností, způsobů a linií velení a řízení, včetně vytváření zálohy REP k náhradě zničených či vyřazených z provozu, organizace radioelektronické ochrany před rušením, a to přeladěním záložních prostředků a u jednorázových rušičů pak manévrem do jiného prostoru nebo jejich vyhledáním a zničením. Pro utajení je rovněž důležité správně rozmístit REP v terénu. Otázky radioelektronické ochrany je zapotřebí důsledně řešit a realizovat již v míru, vzhledem k možnostem nepřátelského radioelektronického průzkumu.

U MV divize a pluku dochází v současném období k velkým disparitám mezi možnostmi nepřítele určit místo velení a mezi možnostmi jeho ochrany a ochrany. Podle dosavadních názorů má být

obrana zabezpečována především jejich rozmístěním v prostorech chráněných bojovou sestavou vojsk, nejlépe poblíž druhých sledů a záloh. Takto je možné řešit problém obrany dílčím způsobem v obraně boji proti větším silám nepřítele. Za útoku, ale často i v obraně bude nutné k dosažení potřebné obranyschopnosti určitého MV vyčlenit k přímé obraně větší síly než je tomu dosud. Jde jak o síly, které zajišťují střežení na přístupech s důrazem na pravděpodobné směry nepřátelského napadení a možné směry pronikání jeho průzkumu, tak i síly, jež zabezpečují střežení uvnitř prostoru rozmístění. V případě napadení tyto síly zaujmají kruhovou obranu vně rozmístění místa velení se soustředěním sil a prostředků na směru napadení. Pro případ proniknutí nepřítele až do prostoru rozmístění, především u divize, je nutné organizovat a mít připravenou i **přímou obranu** jednotlivých skupin MV. Prostory rozmístění volíme na ploše u VS a TVS divize 500×500 m, u PVS divize 200×100 m a u VS a TVS pluku 300×300 m. Vzdálenost zajištění stanovíme podle situace do 300 i více metrů od kraje prostoru rozmístění MV, a to tak, aby zajišťovala včasné varování před napadením i organizované zaujetí obrany na ohroženém směru a nezvyšovala nároky na počet strážných a organizací spojení s nimi. Jsem toho názoru, že k **obraně PVS a VS divize** za útoku a při přesunech je nutné určit motostřeleckou rotu s tím, že jedna četa bude vyčleněna na PVS a zbývající část roty zůstane na VS. Částí sil roty pak bude možné řešit i ochranu a obranu skupiny, která vyjíždí na **PVS**. V současnosti to může být předem připravovaná rota na BVP. Organické síly a prostředky velitelské roty divize určené ke střežení a obraně je pak možné přidělit **TVS** divize, případně je ještě doplnit vyčleněním motostřelecké čety. Stejnou sílu přímého zajištění je vhodné volit i v obraně, vzhledem k větším možnostem útočícího nepřítele napadat místa velení pozemními, aeromobilními a diverzními jednotkami.

Myslím, že u **pluku** je nutné vyčlenit ke střežení a **obraně VS**, a to jak za útoku, tak i v obraně, motostřeleckou četu nejlépe na BVP a u pluku, který je vyzbrojený OT pak četu na OT. Jedno družstvo je vhodné přidělit ke střežení a obraně **pozorovatelný pluku** a dvě zbývající ponechat na VS. Ke střežení a obraně **TVS** vyčlenit jedno motostřelecké družstvo. Tyto jednotky je účelné připravit předem na plnění úkolů a vybavit je dostatečným množstvím protitankových pro-

středků [RPG-75 a potřebným počtem protitankových a protipěchotních min].

Obrana musí být nepřetržitá a dostatečná, aby na MV divize byla jednotka schopná odrazit úder pozemního nepřítel v síle mechanizované (tankové) roty a na MV pluku v síle mechanizované (tankové) čety. Podle mého názoru je toho zapotřebí dosáhnout bez nutnosti zásahu osob, které se aktivně podílejí na rozhodovacím procesu, ale např. i řidičů, spojářů, radistů a dalších, což je v rozporu s ustanovením Oper-2-1, článku 40, podle kterého se „k odrážení nenadálého napadení využívá všech příslušníků MV“. Vyjmutí některých příslušníků MV z jeho obrany je nutné jak pro nepřetržitě řízení boje podřízených útvarů a jednotek, tak i pro možnost manévru daným místem velení. Navíc efektivnost účasti na obraně je limitována výzbrojí každého jednotlivce; možnost vyřazení funkcionářů, kteří se podílejí na rozhodovacím a řídicím procesu je při opuštění obrněných vozidel vysoká a tito kvalifikovaní odborníci jsou jen obtížně nahraditelní i na stupni divize a pluku. Otázkám PVO MV je v současné době nutné věnovat zvýšenou pozornost vzhledem ke značným možnostem nepřítel působit na ně ze vzduchu. PVO musí být organizována nepřetržitě a jejím základem je kromě utajení, především rozmístění jejich prostředků v návaznosti na rozmístění míst velení, aby byla bráněna v systému PVO divize nebo pluku. Protiletadlová raketodělostřelecká baterie pluku a jedna z baterií protiletadlového raketového pluku se zpravidla rozmisťují na předpokládaném náletovém směru poblíž VS divize a pluku. Jednotlivá MV využívají ochranných vlastností terénu a rozptýlení mezi skupinami (100 až 200 metrů) i mezi jednotlivými vozidly a v obraně i vybudovaných úkrytů. K zabezpečení PVO míst velení divize a pluku je vhodné vybavit vyčleňované jednotky obrany a ochrany družstvy střelců s protiletadlovými střelami S-2 M. Na PVS a TVS divize zařadit po družstvu střelců S-2 M z praporů, které vyčleňují jednotky obrany a ochrany, organická družstva velitelské roty je možné ponechat k PVO VS divize. Na VS pluku využít organické družstvo střelců S-2 M velitelské čety a PVO TVS pluku řeší využitím ručních a lafetovaných zbraní. Součástí PVO MV je i vyčlenění ručních zbraní k odrážení pomalých a nízkoleťících cílů. Palba z nich je zahajována na zvláštní rozkaz nebo při zjevném napadení. Stanoviště střelců S-2 M je třeba volit mimo vlastní MV v sestavě zajištění na předpokláda-

ných příletových směrech. V řešení PVO má podstatný význam včasné varování před napadením v systému hlášené služby a organizace vzdušného průzkumu (pozorování). Pro jednotlivá MV to jsou pozorovatelé vyčlenění ze střelců S-2 M a vybavení nejnepříjemnějšími pomůckami, dalekohledem, prostředky k vyhlašování varovných signálů atd.

Ochranu MV divize a pluku proti ZHN je nutné organizovat v plném rozsahu, nepřetržitě a bez ohledu na to, jsou-li ZHN používány. OPZHN je realizována řadou opatření, jejichž důležitost se mění podle druhu boje. Za útoku a přesunu hlavní pozornost věnujeme maskování, využívání ochranných vlastností terénu, stálých objektů v osadách, techniky, jejich manévrovacích schopností a přiblížení vnějšího vzhledu a charakteru činnosti jednotkám druhého sledu. V obraně, při statické činnosti, spočívá těžiště v ženijním budování.

Každému MV divize a pluku je účelné přidělit družstvo radiálního a chemického průzkumu, popřípadě chemického pozorovatele vybaveného přístroji radiálního a chemického průzkumu. Svůj význam má i včasné varování a okamžité uskutečnění ochranných opatření. Důležité je rovněž rozmísťování, zvláště rozptylování MV mezi sebou, aby nedošlo k současnému vyřazení dvou (např. VS pluku a PVS nebo VS divize) jedním jaderným úderem střední mohutnosti. Rozmístění skupin uvnitř místa velení, jako relativně malého cíle, nemá z hlediska OPZHN praktický význam.

Z časové kalkulace divize a pluku prvního sledu vyplývá, že nelze ani při řešení složitějších úkolů vedení boje počítat se ženijním budováním. Jestliže doba pobytu na jednom místě nepřesáhne 4 až 6 hodin, pak je ženijní budování MV spíše demaskujícím příznakem, který upozorňuje na důležitost budovaného prostoru. Navíc tento prostor bude zpravidla opuštěn dříve, než zde budou ochranné objekty dobudovány. Proto má zvláštní důležitost v dynamických obdobích boje využívání členitosti terénu i jeho pokrytosti, kombinované rozmísťování v osadách a přilehlém terénu s využitím nejruznějších objektů, aniž by bylo nutné usku-
tečňovat jejich úpravy.

V obraně volíme MV divize a pluku tak, aby pokud možno nemusela provádět manévry po dobu vedení boje. Rozhodující pro stupeň ženijního vybudování je doba od jeho zahájení do okamžiku napadení MV nepřitelem. Z hlediska jeho napadení ZHN i ostatních prostředků ničení to

bude zpravidla ihned po jejich zjištění, což může být často již při zaujímání prostoru rozmístění či krátce po jeho zaujetí, aniž by zde byly vybudovány potřebné ochranné stavby a objekty. Proto je výhodné v případech, kdy bude relativně dostatek času, vysílat rekognoskační skupiny s ženijními jednotkami a stroji. OPZHN míst velení do doby zaujetí alespoň částečně vybudovaného prostoru rozmístění je možné řešit obdobně jako za útoku.

Pro **ženijní budování** MV na stupni pluku lze vyčlenit ženijní družstvo, autorýpadlo (UDS-110), popřípadě i dozer kolový (DOK). Uvažujeme-li objemy prací okolo 220 m³ na pozorovatelně, 1200 m³ na VS a přibližně 620 m³ na TVS, můžeme ukončit budování MV pluku za 20 až 21 hodin, z toho kryty a úkryty pro hlavní příslušníky štábu a rozhodující techniku přibližně za 8 až 10 hodin. MV pluku je tedy možné zaujmout do 10 hodin po zahájení budování, např. při přechodu do obrany ve večerních hodinách lze jej zaujmout zhruba dalšího dne. Časová kalkulace pro MV divize je jiná. Vyčleníme-li pro jejich budování dva DOK a jeden UDS-110 a předpokládáme-li objem prací na PVS asi 1200 m³, na VS 4000 m³ a TVS 1800 m³ dojdeme k závěru, že budování je třeba organizovat postupně a je výhodné využívat osad zejména k rozmístění VS a TVS divize. Vyčleněním jednoho DOK a UDS na PVS je možné jeho budování ukončit a zaujmout do 10 hodin. K budování VS zůstává jeden DOK a i když předpokládáme postupně přemístění UDS a druhého DOKu na VS, nebude jeho budování ukončeno dříve než za 24 hodin. Tuto dobu můžeme zkrátit využitím osad a jim přílehlých objektů. Při tom se doba na budování snižuje až šestkrát a čas na budování krytů a úkrytů pro hlavní funkcionáře a rozhodující techniku můžeme zkrátit přibližně na 10 hodin a VS by do

této doby mohlo zaujmout vybudovaný prostor. Budování prostoru pro TVS pak bude nutné řešit vlastními prostředky a také s využitím osad.

Po ukončení ženijního budování MV okamžitě zahajujeme přípravu záložních prostorů pro každé MV. Z kalkulace ženijního budování míst velení je zřejmé, že tyto úkoly můžeme v reálných časových lhůtách (např. za jednu noc) splnit jen s krajním vypětím sil, dovedným využitím ženijních prostředků, terénu a osad. Způsob a prostor rozmístění jednotlivého MV a stupeň jeho ženijního vybudování má také vliv na ochranu a obranu před pozemním nepřítelem, palbou dělostřelectva a údery letectva i průzkumných a palbařských systémů, ale také na protipožární ochranu aj.

V soudobém boji mají značný význam i otázky **psychické připravenosti** příslušníků míst velení. Zde je třeba zaměřit pozornost nejen proti psychologickému působení nepřítele (ideologické diverze), ale i na schopnost překonávat pracovní vypětí ve ztížených podmínkách, vliv existenční zátěže a dalších omezení.

Z hlediska ochrany je nutné zvážit také otázku odpočinku příslušníků MV, zvláště rozhodujících funkcionářů a radistů, a to jak doby, tak i místa.

Obranu a ochranu VS **organizuje** náčelník štábu a k realizaci i kontrole opatření využívá správce štábu, na TVS důstojník a štáb týlu (týlové skupiny) podle pokynů zástupce velitele pro týl a na PVS divize zpravidla zástupce velitele divize s vyčleněným důstojníkem operační skupiny.

Opatření obrany a ochrany vyjadřujeme v „Plánu obrany a ochrany VS (TVS, PVS)“, který je zpracováván zpravidla na schématu a schvaluje jej náčelník štábu a funkcionáři, kteří velí jednotlivým místům velení.

V článku jsem se nevyjádřil ke všem oblastem a problémům obrany a ochrany soudobých MV na taktickém stupni. Poukázal jsem především na některé změny, které vyplývají pro organizaci obrany a ochrany z přiblížení míst velení k bojovým jednotkám i ze vzrůstající možnosti nepřátelského působení. Uvedená opatření jsou spojena se současnými možnostmi divize a pluku a je nutné neustále sledovat další vývoj MV i jejich obranu a ochranu. Myslím, že zavedení automatizovaného systému velení PASUV na taktickém stupni bude vyžadovat přehodnocení některých vžitých opatření i metod práce. Obrana a ochrana míst velení se dále zvýší jejich vybavením obrněnou technikou, která bude odpovídat vzhledem i možnostmi bojovým jednotkám.